

Josep Pla i el senyor de l'arròs

Recuperen amb documentació familiar l'“Homenot” dedicat a Pere Coll i Rigau en el centenari de la seva mort

La nova edició incorpora un retrat del besnét, Baltasar Parera, i un pròleg de Xavier Pla

Poc abans d'acabar l'any, la Fundació Josep Pla va presentar el llibre Pere Coll i Rigau i la història de l'arròs de Pals (1853-1918). Es tracta d'una reedició de l'Homenot que Pla va escriure sobre l'introduïdor del conreu de l'arròs a Pals, un dels pocs retrats que l'escriptor va dedicar a personalitats del Baix Empordà que considerava rellevants, juntament amb el del pintor i ceramista Joan Baptista Coromina o el de l'empresari surer Joan Miquel i Avellí. El llibre incorpora, però, documentació fins ara inèdita procedent de l'arxiu de la família; un pròleg de l'estudiós Xavier Pla, i una aproximació biogràfica dels orígens familiars i empresarials de Pere Coll a càrrec del seu besnét, Baltasar Parera, veritable impulsor d'aquesta publicació amb què es commemora el centenari de la mort de l'hisendat.

La represa del cultiu de l'arròs, per a la qual va caldre “remoure obstacles faraònics”, com assenyala Pla, a causa del temor que propagués el paludisme, va tenir el seu principal defensor en un indià que havia fet fortuna a Cuba venent llumins i tabac. Pere Coll i Rigau (Torroella, 1853-Pals, 1918) havia arribat a l'Havana amb tretze anys per treballar-hi com un escarràs, només amb una moneda de plata a la butxaca que anys després serviria de clau de la caixa forta de la família, segons recorda el seu besnét. Als divuit anys, ja tenia casa, cavall i servent, i en poc temps va esdevenir el pròsper fabricant i comerciant dels llumins Remeneu, amb els quals va desafiar el totpoderós Estat fins i tot amb una publicitat irreverent, anunciant-se com “Perico Coll, destructor del monopolio fosforero”.

Potser no va gens errat Xavier Pla quan en el pròleg apunta que l'escriptor devia interessar-se en aquest personatge intrèpid i tenaç com a contrafigura del seu propi pare, el qual va acabar arruïnat en la seva aventura arrossaire, que “emmetzinà la nostra vida de família durant anys i anys”, tal com diu amb no poc ressentiment a El quadern gris. Pere Coll, molt més desimbolt, no va dubtar, en canvi, a enfrontar-se al comte de Torroella, Robert Robert i Surís, i a les pràctiques feudals que va descobrir vigents a la seva terra en tornar de Cuba, per fer valer la seva voluntat i reintroduir l'arròs a la seva finca del mas Gelabert, un treball, diu Pla, que “implicava transformar una geografia negligida durant desenes d'anys”. No va ser pas un camí fàcil. Tot i haver obtingut l'autorització per plantar-ne als seus terrenys l'any 1899, els detractors no van cedir en la seva oposició fins que van aconseguir que el govern espanyol en prohibís per llei l'explotació el 2 de març de 1907, encara que per pocs mesos: Pere Coll havia sabut guanyar-se aliances prou poderoses per obligar Antonio Maura a rectificar. A Josep Pla el fascinava la infatigable activitat desplegada pel seu homenot, la seva capacitat de lluita i alhora de consens, enfrontat al que qualifica com “el darrer fenomen de feudalisme agrari” de l'Empordà.

Publicat a:

-El Punt Avui. Girona 02-01-2019, Pàgina 37

Font del document:

<http://www.elpuntavui.cat/cultura/article/19-cultura/1528756-josep-pla-i-el-senyor-de-l-arros.html>